

Handläggare:
Pia Sundqvist
08 508 18 161

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2016-10-20

Former för kontaktpolitiker

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens redovisning av formerna för kontaktpolitikerskap.

Kerstin Sandström
stadsdelsdirektör

Sammanfattning

Vid stadsdelsnämndens sammanträde den 19 maj i år fick förvaltningen i uppdrag att ta fram ett beslutsunderlag om formerna för en kontaktpolitikerverksamhet. Enligt Sveriges Kommuner och Landsting kan två olika varianter vara aktuella. Nämnden kan ge en ledamot ett specifikt och tidsbegränsat uppdrag att fördjupa sig i en verksamhet om nämnden inte är nöjd med förvaltningens uppföljningar. Nämnden kan också uppdra åt en ledamot att vara kontaktpolitiker gentemot brukare. För båda varianter gäller att kontaktpolitikern inte ger egna besked utan enbart återskärmar till nämnden. Dessutom gäller alltid regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet.

När denna information från SKL diskuterades av demokratirådet den 8 september uttryckte rådet samstämmt att man inte ser något mervärde i att utse kontaktpolitiker.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner denna redovisning av formerna för kontaktpolitikerskap.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom stadsdelsdirektörens stab. Demokratirådet diskuterade förvaltningens underlag vid sitt sammanträde den 8 september (se egen rubrik nedan).

Bakgrund – uppdrag från nämnden

Begreppet kontaktpolitiker har varit aktuellt för stadsdelsnämnden flera gånger under våren. Det berördes av föreläsaren Axel Danielsson vid nämndens utbildning om förtroendemannarollen den 7 april och togs därefter upp vid demokratirådets sammanträde den 19 april (§ 7).

Vid nämndens sammanträde den 19 maj (§ 22) fick förvaltningen i uppdrag att ”till nämndens sammanträde i juni upprätta förslag till beslut avseende formerna för en kontaktpolitikerverksamhet samt att förbereda för att nämndens kontaktpolitiker för respektive verksamhetsområde ska utses av stadsdelsnämnden vid sammanträdet.”.

Det var inte möjligt för förvaltningen att utarbeta ett beslutsunderlag redan till nästkommande sammanträde den 16 juni. Underlaget kan dessutom vara lämpligt att ta upp för beredning i demokratirådet innan nämnden tar ställning.

Olika former av kontaktpolitikerskap

Förvaltningen har i sitt arbete att ta fram detta tjänsteutlåtande utgått från hur föreläsaren Axel Danielssons beskrev begreppet kontaktpolitiker vid nämndens utbildning.¹ Vi har också kontaktat juridiska avdelningen vid Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, och fått kompletterande information därifrån. Frågan om arvodering har tagits upp och retts ut med stadssekreteraren vid KF/KS-kansliet i Stadshuset.

¹ Axel Danielsson är konsult med inriktning på hur den kommunala verksamheten bör styras, organiseras och administreras. Han har mångårig erfarenhet av ledande befattningar i kommunal verksamhet. Han anlitas ofta som utbildare och rådgivare av både förtroendevalda och tjänstepersoner i kommuner och landsting. Flera stadsdelsnämnder har genomfört utbildningar om förtroendemannarollen med Axel som föreläsare. Han har också författat boken Kommunal nämndadministration, som har köpts in till samtliga gruppleddare i Farsta stadsdelsnämnd.

1. Kontaktpolitiker för nämndens fördjupade verksamhetsuppföljning

Vid nämndens utbildning i april diskuterades bland annat det faktum att ledamöter är begränsade i sin roll som förtroendevalda och enbart har möjlighet att agera och lägga förslag vid nämndens formella sammanträden. (Endast ordföranden har ett mer omfattande mandat, och även ett större ansvar.)

Utifrån ledamöternas frågor och förslag vid sammanträdet är det sedan nämndens sak att ta ställning och fatta beslut. En enskild ledamot kan uttrycka oro inför utvecklingen inom ett visst verksamhetsområde och föreslå att förvaltningen återkommer med en mer detaljerad redogörelse, men för att det ska ske krävs att nämnden ställer sig bakom förslaget och fattar ett formellt beslut om ett sådant uppdrag till förvaltningen.

Om nämnden sedan, efter förvaltningens återrapportering, fortfarande inte är nöjd med svaret eller med verksamhetens kvalitet, har nämnden möjlighet att formellt utse en kontaktpolitiker. Hen får då ett specifikt och tidsbegränsat uppdrag och mandat från nämnden att följa verksamheten och sedan återrapportera sina iakttagelser till nämnden och eventuellt föreslå åtgärder.

SKL:s juridiska avdelning ger samma beskrivning av kontaktpolitikerskapet som Danielsson. Nämnden har det yttersta ansvaret att styra verksamheten så att den bedrivs enligt lagstiftning och kommunfullmäktiges och nämndens beslut, och behöver därför ha denna möjlighet till fördjupad uppföljning och granskning. SKL betonar samtidigt att det är klart olämpligt att utse ersättare som kontaktpolitiker eftersom ersättare inte har någon formell roll, utom då hen tjänstgör istället för en frånvarande ledamot. Endast ledamöter bör alltså få ett sådant uppdrag. Bara ledamöter har förslags- och rösträtt vid sammanträdena. Nämnden kan inte ge en ersättare ett mandat som går utöver kommunallagen.²

SKL poängterar också att kontaktpolitikern inte på egen hand ska ge några besked eller fatta beslut under granskningen utan bara återföra sina iakttagelser och slutsatser till nämnden. För

² Om ledamöters initiativ- och rösträtt, se kommunallagen 4 kap 17 respektive 19 §.

kontaktpolitikern gäller också alltid regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet.³

2. Kontaktpolitiker för brukares kontakt med nämnden

SKL nämner också en annan variant av kontaktpolitiker, en ingång till nämnden från de invånare som nyttjar nämndens olika verksamheter och service. Här är perspektivet alltså det motsatta – en kontaktyta in till nämnden, inte som i det första fallet där nämnden vänder sig utåt mot verksamheterna för att granska och följa upp. Denna andra variant är mer i linje med det som nämnden själv beskriver i sitt uppdrag till förvaltningen den 19 maj.

Nämnden kan alltså utse ledamöter som får i uppdrag att ta emot synpunkter och frågor från brukare inom olika verksamhetsområden. Detta uppdrag behöver inte vara närmare specificerat eller begränsat i tiden.

SKL:s påpekanden om saklighet och opartiskhet och att uppdraget bara ges till ledamöter gäller även den här formen av kontaktpolitikerskap. SKL menar dessutom att kontaktpolitikern helst enbart bör vara en kontaktyta för brukare, inte för allmänheten generellt.

Arvodering

I sitt uppdrag har nämnden inte specifikt berört frågan om arvodering av kontaktpolitiker. Endast kommunfullmäktige har rätt att besluta om arvodering av förtroendevalda och om regler för arvodering. Fullmäktige har fastställt tre former av arvode för stadens förtroendevalda – årsarvode, sammanträdesarvode och dagarvode. Årsarvudet och sammanträdesarvudet är fasta belopp medan dagarvudet är olika stort beroende på hur många timmar uppdraget omfattar.⁴

Grunden för dagarvode är ett uppdrag från nämnden att delta i eller utföra något specifikt. Det kan till exempel handla om en förrättning eller inspektion (myndighetsutövning), en konferens, utbildning eller studiedag. Uppdraget behöver vara så specifikt

³ Regeringsformen (SFS 2011:109) 1 kap 9 §: Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet.

⁴ Om uppdraget pågår i minst åtta timmar mellan klockan 06.00 och 24.00 är dagarvudet 980 kronor. Om det pågår i mindre än åtta och mer än tre timmar är arvudet 580 kr. Om uppdraget pågår i mindre än tre timmar är arvudet detsamma som för ett sammanträde, 510 kronor.

som möjligt, så att nämnden i förväg vet vilket belopp man fattar beslut om.

Den första varianten av kontaktpolitikerskap, den som gäller en fördjupad granskning av ett verksamhetsområde utifrån ett specifikt och i tiden avgränsat uppdrag till en eller flera ledamöter, är möjlig att arvoda med dagarvode.

Om nämnden väljer att utse kontaktpolitiker av den andra varianten, som en kontaktyta för brukare, får det uppdraget ingå i det som täcks av årsarvodet.

Synpunkter från nämndens demokratiråd

Vid sitt sammanträde den 8 september lämnade demokratirådet följande protokollförda synpunkter:

”Utifrån /.../ redovisningen från förvaltningen uttryckte rådet samstämmt att man inte ser något mervärde i att utse kontaktpolitiker. Någon granskning av verksamhet ansåg rådet inte var aktuell nu. De verksamhetsbesök som förvaltningen ordnar ger en bra inblick i olika verksamheter.”

Förvaltningens synpunkter och förslag

Informationen om de olika varianterna av kontaktpolitikerskap leder vidare till några frågeställningar som framför allt handlar om syftet med kontaktpolitikerskapet.

I det första alternativet ovan är svaret givet: Nämnden ser brister i en verksamhet och är inte nöjd med de svar förvaltningen ger, utan vill själv fördjupa sig för att kunna besluta om åtgärder som leder till att verksamheten bättre följer lagstiftning och fullmäktiges och nämndens beslut om mål och budget.

Kopplade till det andra alternativet, kontaktpolitiker som en ingång till nämnden för brukare, finns intressanta frågor att fundera vidare på. Vilket är syftet – vad vill nämnden uppnå?

Kontaktpolitikerrollen skiljer sig på en viktig punkt från den förtroendevaldas roll som företrädare för sitt parti, i och med att den förutsätter opartiskhet. Kontaktpolitikern tar emot och återför synpunkter till nämnden men ger inga besked utifrån sin egen politiska hemvist.

Nämnden styr inte heller till vem en Farstabo vänder sig med frågor om verksamheten. Alla ledamöter och ersättare presenteras på stadens hemsida och invånare i stadsdelsområdet kontaktar den förtroendevalda som känns mest naturligt att vända sig till. Det kan vara ordföranden i nämnden, eller en företrädare för det parti man själv har röstat på. Det kan vara den som bor i samma stadsdel, eller den man känner sedan tidigare. Man kanske anser att ett visst parti har en särskilt intressant syn på ett visst verksamhetsområde och vill därför prata med en företrädare för det partiet.

Utifrån ett sådant scenario är det osäkert om det skulle tillföra något ur brukarens eller invånarens perspektiv att inrätta ytterligare en kontaktyta in till nämnden.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens redovisning av formerna för kontaktpolitikerskap.